Actualisatie begraafcapaciteit Staphorst

Projectnaam	Behoefte en capaciteit begraafplaats Staphorst	Opdrachtgever	Gemeente Staphorst
Projectnummer	24-2287	Contactpersoon	Annekie Haasjes
Documentnummer	D01	Auteur	S. Minderaa
Datum	7 november 2024	Projectleider	R. Otten
		Vrijgave	

1.1. Aanleiding

De gemeente Staphorst wil inzicht krijgen in de toekomstige behoefte en capaciteit van de gemeentelijke begraafplaats.

De behoefte- en capaciteitsberekening geeft de gemeente inzicht of en tot wanneer kan worden voorzien in de begraafbehoefte zonder- en met het treffen van aanvullende maatregelen, op welk moment een eventueel capaciteitstekort-/overschot wordt verwacht en wat de aard en omvang hiervan is. Op basis van deze inzichten worden te nemen maatregelen opgesteld die ervoor zorgen dat er ook in de toekomst voldoende capaciteit is om aan de behoefte te voldoen. Deze maatregelen vormen de basis voor de door de gemeente op te stellen beleidsadviezen.

1.2. Leeswijzer

Om de behoefte en capaciteit inzichtelijk te maken, wordt in paragraaf 1.3 beschreven welke soorten graven en termijnen aanwezig zijn op de gemeentelijke begraafplaats. Vervolgens wordt in paragraaf 1.4 ingegaan op de begraafcultuur binnen de gemeente Staphorst en hoe deze zich verhoudt tot de landelijke cultuur. In paragraaf 1.5 wordt de toekomstige behoefte en capaciteit van de begraafplaats inzichtelijk gemaakt, en dit wordt samengevat in de bevindingen en aandachtspunten in paragraaf 1.6. Vervolgens worden de bevindingen en aandachtspunten vertaald naar aanbevelingen in paragraaf 1.7. Tot slot worden in paragraaf 1.8 de bevindingen en aandachtspunten vertaald naar beleidsuitgangspunten.

1.3. Grafsoorten- en termijnen

Op de begraafplaats zijn verschillende grafsoorten aanwezig.

Begraafplaats	Particuliere graven	Algemene graven	Particuliere kindergraven	Particuliere urnengraven	Particuliere urnennissen
Staphorst	30, 50 jaar of onbepaalde tijd	N.v.t.	30, 50 jaar of onbepaalde tijd	30, 50 jaar of onbepaalde tijd	N.v.t.
	1 en 2 laags	N.v.t.	1 laags	2 urnen	N.v.t.

Tabel 1. Aanwezige grafsoorten op de begraafplaats

In de gemeente Staphorst wordt op de gemeentelijke begraafplaats één- en twee diep begraven. Dit is een gemeentelijke beslissing die te maken heeft met de wens van inwoners. Niet alle inwoners willen twee diep begraven worden en geven de voorkeur aan twee naast elkaar gelegen graven. Ook worden alleenstaanden één diep begraven. Hierdoor worden overledenen die in dezelfde periode overleden zijn bij elkaar in de buurt begraven en niet op een ouder gedeelte, en hoeven zij geen graf met een andere alleenstaanden te delen. Dit laatste is in de praktijk ook niet mogelijk, omdat families er vaak voor kiezen een monument op het graf te plaatsen.

Bij de berekening van de capaciteit is onderscheid gemaakt tussen particuliere graven één diep (tabel 2) en twee diep.

1.4. Begraafcultuur

De begraafcultuur is van invloed op het beleid. Op basis van het aantal begrafenissen wordt de begraafbehoefte voor de gemeentelijke begraafplaats bepaald. De begraafbehoefte vormt de basis voor de toekomst van de begraafplaats en is dus bepalend voor de richting van het beleid.

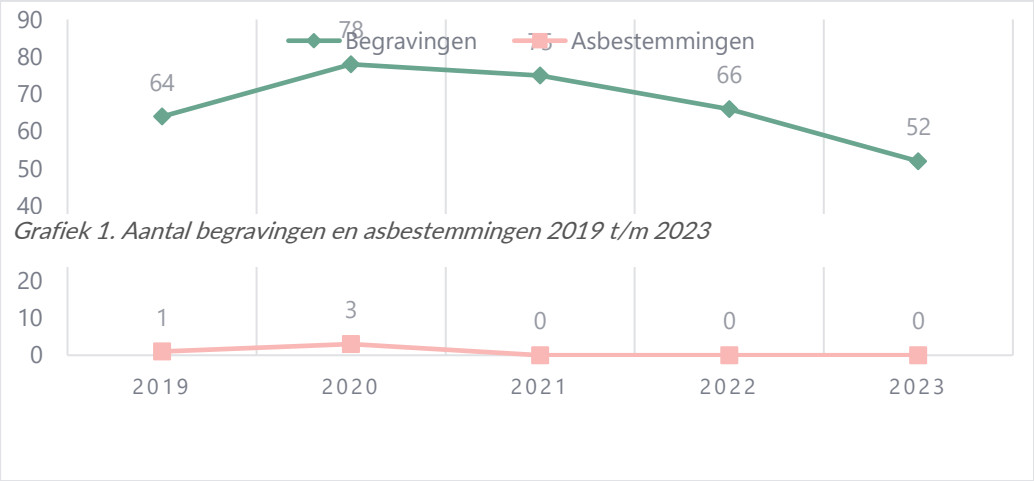
De gemeente Staphorst telde op 1 januari 2023 circa 17.628 inwoners[1]. In 2023 overleden volgens het CBS 108 inwoners van de gemeente[2]. In dit jaar vonden er 52 begrafenissen (48,2%) op de gemeentelijke begraafplaats plaats.

In 2023 was het landelijke crematiecijfer 68,37%[3]. Met de gemeente is besproken in hoeverre het lokale crematiecijfers afwijkt. Dit om inzicht te verkrijgen in het aantal inwoners dat jaarlijks wordt begraven.

In de grafiek op de volgende pagina wordt de begraafhistorie op de gemeentelijke begraafplaats van de afgelopen 5 jaar weergegeven. Te zien is dat het aantal begrafenissen de afgelopen vijf jaar is afgenomen. In 2019 waren dit er 62, in 2023 51. Dit is in lijn met de landelijke trend, waarbij het aantal begrafenissen afneemt. Hierbij dient wel te worden benoemd dat in de tussenliggende jaren het aantal begrafenissen hoger lag. Dit had waarschijnlijk te maken met Covid ’19. De kans is groot dat er in die jaren sprake was van oversterfte, met als gevolg dat de jaren daaropvolgend minder mensen zijn overleden.

Het aantal asbestemmingen is de afgelopen jaren stabiel gebleven, zie onderstaande grafiek. Hoeveel asbussen er op een begraafplaats terecht komen is afhankelijk van enkele factoren: het aantal crematies, het aanbod aan en kwaliteit van asbestemmingen, het onderhoudsniveau van een begraafplaats, het serviceniveau, de mogelijkheden in graftermijnen en de tarieven.

[1] Bevolkingscijfer CBS
[2] Sterftecijfer CBS
[3] Crematiecijfer Landelijke Vereniging van Crematoria

Grafiek 1. Aantal begravingen en asbestemmingen 2019 t/m 2023

1.5. Resultaten behoefte- en capaciteitsberekeningen

In deze paragraaf worden de resultaten van de behoefte- en capaciteitsberekening per grafsoort van de begraafplaats beschreven.

1.5.1. Begraafbehoefte

Om de toekomstige begraafbehoefte te bepalen, is naast de begraafhistorie van de gemeente van de afgelopen vijf jaar, gebruik gemaakt van de sterfteprognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), specifiek van het COROP-gebied waartoe gemeente Staphorst behoort (Noord-Overijssel). In bijlage A is het COROP-gebied en de daarbij horende sterfteprognose verder toegelicht, ook worden daar de uitgangspunten van de berekening geformuleerd. Daarnaast is bij de berekeningen aandacht voor eventuele woningbouwplannen.

1.5.2. Begraafcapaciteit

De begraafcapaciteit wordt bepaald door graven die momenteel vrij en beschikbaar zijn voor (her)uitgifte tezamen met het aantal graven dat jaarlijks gemiddeld terugkomt in de begraafcyclus nadat de uitgiftetermijn is verlopen.

Per type graf is de begraafbehoefte en -capaciteit berekend, waarbij wordt uitgegaan van twee situaties:

- Capaciteit zonder ruimen: Er wordt enkel uitgegaan van vrije graven die nu beschikbaar zijn. Er worden geen maatregelen getroffen en de huidige situatie blijft gelijk.
- Capaciteit met ruimen: Er wordt uitgegaan van de vrije graven inclusief de graven die geruimd kunnen worden en de graven waar gemiddeld per jaar afstand van wordt gedaan.

In de tabellen wordt het aantal nieuwe uitgiften altijd naar boven afgerond. Dit kan ertoe leiden dat op het eerste oog een tekort eerder ontstaat dan in de tabel weergegeven. Dit betreft echter het tekort op basis van het niet afgeronde getal.

1.5.3. Begraafplaats Staphorst

Type graven	Vrije graven	Nieuwe uitgiften per jaar	Capaciteit huidige situatie	Nog te ruimen graven	Jaarlijks afstandsgraven	Capaciteit na ruimen
Particuliere graven 1-diep	16	9	Tekort 2026	255	16	Voldoende
Particuliere graven 2-diep	304	25	Tekort 2036	-	-	Tekort 2036
Algemene graven	-	-	-	-	-	-
Particuliere kindergraven	17	2	Tekort 2032	8	0,2	Tekort 2041
Particuliere urnengraven	17	-	Voldoende	-	-	Voldoende
Particuliere urnennissen	-	-	-	-	-	-

Tabel 2. Behoefte en capaciteit per grafsoort begraafplaats Staphorst

Aandachtspunten

Op de gemeentelijke begraafplaats in Staphorst wordt een tekort aan particuliere graven verwacht, zowel 1-diep als 2-diep. Het tekort aan 1-diep graven zal naar verwachting vanaf 2026 ontstaan. Belangrijk om te vermelden is dat van de 255 graven die nog geruimd moeten worden, er 58 reeds beschikbaar zijn voor nieuwe uitgifte. Deze graven worden geruimd op het moment dat ze ook daadwerkelijk opnieuw worden uitgegeven. De overige 197 graven zijn nog niet beschikbaar, dit heeft te maken met de gemeentelijke verordening. In de verordening staat dat het grafmonument 10 jaar moet blijven liggen na het verlopen van de graftermijn. Gezien het feit dat er reeds 58 graven in aanmerking komen voor heruitgifte en de overige 197 graven volgen, wordt verwacht dat er voldoende capaciteit is.

Het tekort aan 2-diep graven vraagt om aandacht van de gemeente. Sinds 2002 is het mogelijk om 2-diep te begraven met een minimale termijn van 30 jaar. Dit houdt in dat graven op zijn vroegst vanaf 2032 vrijkomen. Een groot deel van de rechthebbenden heeft de termijn van een 1-diep graf voor de eerste keer verlengd met 10 jaar een aantal heeft de termijn al meerdere keren verlengd. Landelijk gezien is de kans groter dat de graftermijn van 2-diep graven wordt verlengd ten opzichte van 1-diep graven. Dit heeft vaak te maken met de latere periode waarop de bijzetting heeft plaatsgevonden. De verwachting is dan ook dat er voor 2036 niet of nauwelijks graven terugkomen in de uitgiftecyclus.

Naast het verwachte tekort aan particuliere graven is er ook een tekort aan kindergraven voorzien. Met het huidige aantal beschikbare kindergraven wordt het tekort verwacht in 2032. Dit tekort kan worden uitgesteld tot 2041 door ook hier graven eerder te ruimen.

1.6. Bevindingen en aandachtspunten

Onderstaand worden de bevindingen en aandachtspunten uit paragraaf 1.5 samengevat per thema.

1.6.1. Capaciteitstekorten

Uit de berekeningen van de behoefte en capaciteit blijkt dat er op de gemeentelijke begraafplaats een tekort wordt verwacht aan grafruimte. Voor 1-diep graven wordt een tekort voorzien vanaf 2026 en voor 2-diep graven vanaf 2036. Ook voor kindergraven wordt een tekort verwacht vanaf eind 2032.

De ogenschijnlijke verwachte tekorten bij begraven worden deels veroorzaakt door een achterstand in het ruimen van graven. Echter, de gemeente Staphorst ruimt graven pas wanneer deze daadwerkelijk in gebruik genomen worden. Er is dus geen sprake van een ruimingsachterstand; er wordt simpelweg nog geen gebruik gemaakt van graven waarvan de uitgiftetermijn is verstreken. Daarnaast speelt de keuze om 1-diep graven uit te geven een rol, dit zorgt jaarlijks voor een hogere uitgifte van nieuwe graven. Tot 1 april 2024 geldt bovendien dat graven waarvan de termijn niet wordt verlengd, het monument pas na 10 jaar verwijderd wordt. Hierdoor komen graven minder snel vrij, wat de beschikbare capaciteit verder beperkt.

1.6.2. Demografische ontwikkelingen

Met de gemeente zijn de woningbouwplannen die de komende jaren zijn gepland besproken. Dit is om inzicht te krijgen in een mogelijke toename van het aantal begrafenissen in de gemeente. Voor het berekenen van de toename wordt gerekend met een overlijdenspercentage van 0,92%.

1.6.3. Onbekende rechthebbenden

Uit het aangeleverde inventarisatieformulier komt naar voren dat voor 1969 graven voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Veel van deze graven hebben geen in leven zijnde rechthebbende meer of zijn de gegevens van de overledene niet bekend. De gemeente Staphorst heeft geprobeerd rechthebbenden te achterhalen, maar vanwege tijdgebrek is dit nog niet bij alle graven gedaan.

1.7. Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande berekeningen van de behoefte en capaciteit en de geformuleerde aandachtspunten zijn onderstaande aanbevelingen opgesteld.

1.7.1. Analyseren ruimen 1-diep graven

De gemeente heeft een duidelijk werkproces met betrekking tot het ruimen van graven. Het is belangrijk om inzichtelijk te maken hoeveel graven er jaarlijks terug worden verwacht in de begraafcyclus en op basis daarvan frequent te monitoren of er voldoende capaciteit is aan 1-diep graven.

1.7.2. Realiseren begraafcapaciteit 2-diep graven

Om toekomstige capaciteitstekorten in 2-diep graven te vermijden, is het van belang dat in de gemeente Staphorst op korte termijn tijdig en voldoende begraafcapaciteit wordt gerealiseerd. Mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden, zijn inbreiden, uitbreiden of het opnieuw in gebruik nemen van geruimde graven.

1.7.3. Beleid opstellen voor graven zonder rechthebbende

Voor de capaciteit van de begraafplaats is het belangrijk dat er beleid wordt opgesteld voor graven zonder in leven zijnde rechthebbende. Als er geen rechthebbende meer is en er zich geen nieuwe rechthebbende aandient, kan de gemeente besluiten het graf te ruimen. Het is daarom van belang dat de gemeente inzicht krijgt in het aantal graven zonder rechthebbende en vaststelt wat er met deze graven moet gebeuren.

1.7.4. Analyseren vraag en aanbod

De afgelopen jaren is het aantal mensen dat wordt begraven in een graf afgenomen. Steeds vaker kiest men voor cremeren of natuurbegraven. In de gemeente Staphorst is de vraag naar begraven nog altijd

hoog. Echter, is het belangrijk om te blijven monitoren in hoeverre het huidige aanbod aansluit bij de wens.

1.8. Beleidsuitgangspunten

In dit hoofdstuk zijn de aanbevelingen omschreven in paragraaf 1.7 vertaald naar beleidsuitgangspunten. In de beleidsuitgangspunten is gekeken naar de lokale situatie, cultuur en wensen.

1.8.1. Uitgifte 1-diep graven

Bij de keuze voor een graf door nabestaanden zijn er geen restricties. Indien de nabestaanden wensen dat de overledene 1-diep wordt begraven op het 2-diep deel, dan is dat mogelijk. Hierdoor komt de capaciteit op het 2-diep deel versneld onder druk te staan. Om te voorkomen dat het tekort aan 2-diep graven zich voor 2036 voordoet, kan de gemeente ervoor kiezen om 1-diep begraven alleen toe te staan op het 1-diep gedeelte. Het is van belang dat de huidige richtlijnen worden geëvalueerd in het licht van het verwachte tekort aan 2-diep graven.

1.8.2. Realiseren capaciteit 2-diep graven

In 2036 wordt een tekort aan 2-diep graven verwacht. Gezien het feit dat 2-diep graven pas sinds 2002 mogelijk is en graven voor minimaal 30 jaar worden uitgegeven, is het niet aannemelijk dat er in 2036 voldoende 2-diep graven in aanmerking komen voor heruitgifte. Door de hoge waterstanden is het niet mogelijk om 2-diep te begraven op het 1-diep gedeelte, en het ophogen van dit gedeelte is niet realistisch. Om die reden moet er worden gekeken naar het inbreiden en/of uitbreiden van de begraafplaats en het geschikt maken van dit deel voor 2-diep begraven. Bij het realiseren van extra capaciteit adviseren wij om dit tenminste te doen voor een periode van 25 jaar.

Uitgaande van een worstcasescenario, waarbij ervan wordt uitgegaan dat er geen algemene en particuliere graven geruimd worden en de beschikbare graven volledig worden benut, zijn er tot en met 2049 in totaal minimaal 532 extra graven nodig.

Bij de berekening is uitgegaan van een jaarlijkse uitgifte van 9 particuliere graven 1-diep en 25 particuliere graven 2-diep. Van de 25 jaar waarvoor capaciteit gerealiseerd moet worden, is het aantal jaar waarvoor op dit moment nog begraafcapaciteit beschikbaar is, afgetrokken. Dit resulteert in de volgende behoefte aan extra graven:

- Van 2026 tot en met 2049 (23 jaar) zijn er minimaal 207 extra 1-diep particuliere graven nodig.
- Van 2036 tot en met 2049 (13 jaar) zijn er minimaal 325 extra 2-diep particuliere graven nodig.

Dit komt neer op een oppervlakte van 3724 m², uitgaande van een open vlakte (532 graven x 7 m² per graf). Dit is exclusief eventuele additionele parkeerruimte.

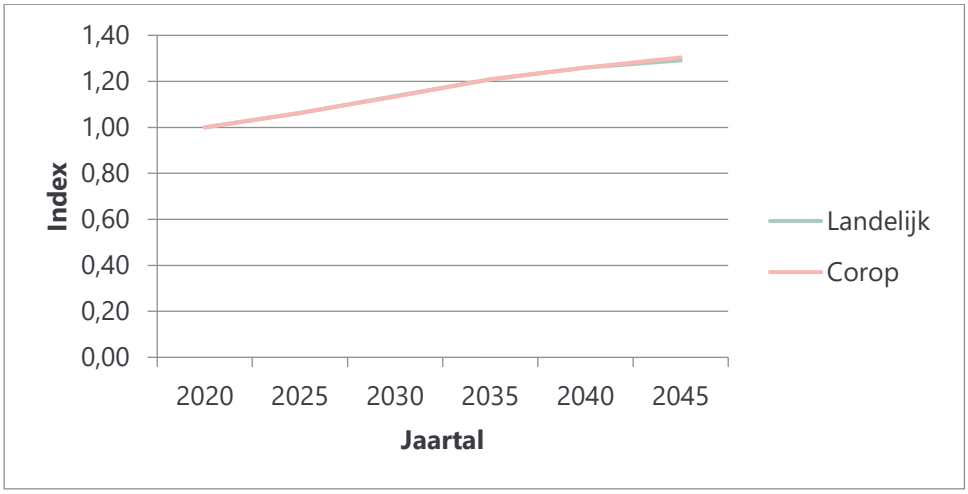
1.8.3. Opstellen beleid onbepaalde tijd graven

Op de gemeentelijke begraafplaats in Staphorst liggen veel graven van voor 1969 die voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Van een deel van deze graven zijn geen rechthebbenden meer in leven, wat het mogelijk maakt om deze graven te ruimen en opnieuw uit te geven. De vraag is of dit past binnen de begraafcultuur van de gemeente. Gezien de verwachte tekorten is het van belang dat er een besluit wordt genomen over het al dan niet ruimen van onbepaalde tijd graven en welke graven geruimd dienen te worden. Graven met historisch belang kunnen bijvoorbeeld behouden blijven.

Bijlage A. Begraafbehoefte- en capaciteitsberekening

Om de toekomstige begraafbehoefte te bepalen is gebruik gemaakt van de sterfteprognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en dan specifiek van het COROP-gebied waarin gemeente Staphorst valt. Het COROP-gebied waarin Staphorst valt is 'Noord-Overijssel. Deze bevat ook de gemeenten Dalfsen, Hardenberg, Kampen, Ommen, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.

In de toegepaste CBS-prognose zijn demografische ontwikkelingen in het gebied verwerkt, zoals enerzijds de vergrijzing van de bevolking en anderzijds eventuele (stedelijke) uitbreidingen. Daarmee is de prognose specifiek afgestemd op het genoemde gebied.

Grafiek 2. Sterfteprognose index COROP-gebied Noord-Overijssel

Grafiek 2 geeft de sterfteprognose weer van het COROP-gebied 'Noord-Overijssel' en de landelijke sterfteprognose. Te zien valt dat de landelijke sterfteprognose lager is dan de sterfteprognose in het COROP-gebied. Dat betekent dat er procentueel gemiddeld meer personen overlijden in het COROP-gebied dan landelijk.

Bij de behoefte- capaciteitsberekening is uitgegaan van het volgende:

- Gegevens die door gemeente zijn ingevuld in het inventarisatieformulier d.d. 3-10-2024.
- De berekening betreft een prognose met een doorkijk tot 2050.
- De sterfteprognose van het COROP-gebied 'Noord-Overijssel'.
- De administratie is actueel.
- Graven worden één-diep en twee-diep uitgegeven.
- Onbepaalde tijd graven worden sinds 1 januari 2012 weer uitgegeven.
- Het is mogelijk voor nabestaande om afstand te doen van het bestaande/lopende grafrecht en een grafrecht voor onbepaalde tijd af te nemen.
- Jaren waarin het aantal binnengekomen afstandsverklaringen door inhaalslagen in aanschrijven significant hoger is ten opzichte van andere jaren van deze begraafplaats, worden niet meegenomen in het gemiddelde.